ШПАРГАЛКА З ПРАВОПИСУ

mathema

120 слів, у яких помиляються найчастіше · за правописом 2019 року

Пояснення, приклади і тест до кожного слова: **mathema.me/ua/tools/ukrainska/pravopys**

Прислівники: разом чи окремо

Прислівник, що виник із прийменника та іменника чи іншого прислівника, пишемо разом, коли сполучення стало одним словом: наразі, назавжди, додому, зранку, востаннє. Якщо ж іменник зберіг своє значення і форму відмінка, сполучення пишемо окремо: на жаль, до речі, до вподоби, уві сні, на самоті, за кордоном. Окремо пишемо й повторювані іменники з прийменником між ними: рік у рік, день у день, сам на сам, з дня на день. Разом пишемо прислівники з як- і що- перед найвищим ступенем: якнайшвидше, щонайменше.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
на жаль окремо	на␣жаль на/жаль	«На жаль» — прийменник «на» з іменником «жаль», тому пишемо окремо.
до вподоби окремо	до␣вподоби до/вподоби	«До вподоби» — прийменник «до» з іменником «вподоба», тому пишемо окремо.
до речі окремо	до␣речі до/речі	«До речі» пишемо окремо; разом пишемо лише «доречний» і «доречно».
по батькові окремо	по/батькові по␣батькові	«По батькові» пишемо окремо і без дефіса: прийменник «по» з іменником «батько».
наразі разом	на/разі на/разі	«Наразі» пишемо разом: це прислівник зі значенням «зараз, поки що».
рік у рік окремо	рік/у/рік рік в рік	«Рік у рік» пишемо окремо: повторювані іменники з прийменником не з'єднуємо дефісом.
в цілому окремо	в␣цілому в/цілому	«В цілому» пишемо окремо: прийменник «в» з прикметником «цілий».
час від часу окремо	час/від/часу	«Час від часу» пишемо окремо: повторювані іменники з прийменником не з'єднуємо дефісом.
назавжди разом	на/завжди на/завжди	«Назавжди» пишемо разом: прислівник із прийменника «на» і прислівника «завжди».
кінець кінцем окремо	кінець/кінцем кінець␣кінцем	«Кінець кінцем» пишемо окремо і без дефіса: це іменник, повторений у двох відмінках.
сам на сам окремо	сам/на/сам сам␣на␣сам	«Сам на сам» пишемо окремо, без дефісів, як «рік у рік» і «раз у раз».
раз у раз окремо	раз/у/раз раз␣у␣раз	«Раз у раз» пишемо окремо: два іменники з прийменником між ними, як «рік у рік».
якнайшвидше разом	як/найшвидше як/найшвидше	«Якнайшвидше» пишемо разом: як- і що- з найвищим ступенем зливаються в одне слово.
уві сні окремо	уві␣сні уві/сні	«Уві сні» пишемо окремо: це прийменник «уві» (те саме, що «у») з іменником «сон».
додому разом	до/дому до дому — в іншому значенні	«Додому» («куди?» — до своєї оселі) пишемо разом; «до дому» — прийменник з іменником: «до дому друга».

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
ненадовго разом	не / на / довго не ✗ надовго не надовго — в іншому значенні	«Ненадовго» («на короткий час») пишемо разом; окремо «не надовго» — лише в протиставленні з «а».
день у день окремо	день ✗ у ✗ день день ✗ день	«День у день» пишемо окремо: два іменники з прийменником між ними, як «рік у рік».
зранку разом	з ✗ ранку з ранку — в іншому значенні	«Зранку» («вранці») пишемо разом; окремо — у парі з іншим іменником: «з ранку до вечора».
якраз разом	як / раз як ✗ раз	«Якраз» пишемо разом, як «деінде» і «якнайбільше»: це одне слово зі значенням «саме, точно».
за кордоном окремо	за‿кордоном за ✗ кордоном	«За кордоном» пишемо окремо: прийменник «за» з іменником «кордон».
деінде разом	де ✗ інде де / інде	«Деінде» пишемо разом: прислівник «в іншому місці», як «деколи» і «декуди».
наскільки разом	на ✗ скільки на скільки — в іншому значенні	«Наскільки» («якою мірою») пишемо разом; «на скільки» — коли йдеться про кількість: «на скільки днів».
потроху разом	по / троху по ✗ троху	«Потроху» пишемо разом: прислівник із прийменника «по» і прислівника, як «подекуди».
з дня на день окремо	з ✗ дня ✗ на ✗ день з дня ✗ на ✗ день	«З дня на день» пишемо окремо: повторювані іменники з прийменниками не з'єднуємо дефісом.
напередодні разом	на / передодні на ✗ передодні	«Напередодні» пишемо разом: це одне слово — і прислівник, і складний прийменник.
післязавтра разом	після / завтра після ✗ завтра	«Післязавтра» пишемо разом: прислівник із прийменника «після» і прислівника «завтра».
востаннє разом	востанньє в останнє — в іншому значенні	«Востаннє» («в останній раз») пишемо разом; «в останнє» окремо — лише перед іменником.
поодинці разом	по / одинці по ✗ одинці	«Поодинці» пишемо разом: прислівник із прийменника і числівникової основи.
на самоті окремо	на‿самоті на ✗ самоті	«На самоті» пишемо окремо: прийменник з іменником, що зберіг своє значення.
потихеньку разом	по / тихеньку по ✗ тихеньку	«Потихеньку» пишемо разом: прислівник із прийменника «по» і прикметникової основи.

Прислівники через дефіс

Через дефіс пишемо прислівники з префіксом по-, що закінчуються на -ому, -єму, -ськи, -цьки, -зьки, і прислівники від порядкових числівників: по-справжньому, по-українськи, по-перше. Дефіс ставимо в прислівниках, утворених повторенням того самого слова чи основи, зокрема зі службовим словом між ними: віч-на-віч, пліч-о-пліч, всього-на-всього, давніх-давен, де-не-де, як-не-як, коли-не-коли. Через дефіс пишемо й прислівники з двох прислівників: більш-менш, сяк-так. Прийменник перед таким прислівником пишемо окремо: з давніх-давен.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
віч-на-віч через дефіс	віч/на/віч віч␣на␣віч	«Віч-на-віч» пишемо через дефіс: це повторене слово з прийменником між ними.
з давніх-давен через дефіс	з давніх/давен з␣давніх-давен	Прийменник «з» пишемо окремо, а «давніх-давен» — через дефіс.
всього-на-всього через дефіс	всього/на/всього всього␣на␣всього	«Всього-на-всього» пишемо через дефіс: це повтор слова з прийменником між ними.
пліч-о-пліч через дефіс	пліч/о/пліч пліч␣о␣пліч	«Пліч-о-пліч» пишемо через дефіс: повторене слово з прийменником між ними.
по-перше через дефіс	по/перше по␣перше	«По-перше» пишемо через дефіс, як і «по-друге», «по-третє».
по-справжньому через дефіс	по/справжньому по␣справжньому	«По-справжньому» пишемо через дефіс: прислівник з по- на -ому.
де-не-де через дефіс	де/не/де де␣не␣де	«Де-не-де» пишемо через дефіс, як і «коли-не-коли», «як-не-як».
більш-менш через дефіс	більш/менш більш␣менш	«Більш-менш» пишемо через дефіс: це складний прислівник із двох прислівників.
по-іншому через дефіс	по/іншому по␣іншому	«По-іншому» пишемо через дефіс: прислівник з по- на -ому.
по-українськи через дефіс	по/українськи по␣українськи	«По-українськи» пишемо через дефіс: прислівник з по- на -ськи.
як-не-як через дефіс	як/не/як як␣не␣як	«Як-не-як» пишемо через дефіс: це повторене слово з часткою не між ними, як «де-не-де».
коли-не-коли через дефіс	коли/не/коли коли␣не␣коли	«Коли-не-коли» пишемо через дефіс: це повторене слово з часткою не між ними.

Частки та службові слова

Більшість часток пишемо окремо: поки що, все одно, навряд чи. Через дефіс пишемо частки будь-, -будь, -небудь, казна-, хтозна- і -таки після дієслів, прислівників і часток: будь-який, хто-небудь, все-таки. Разом пишемо частки, що злилися з іншими словами: начебто, нібито, якби. Прийменники, що виникли злиттям кількох слів, пишемо разом: задля, щодо, внаслідок; а прийменник із займенником — окремо: наді мною, зі мною. Складені прийменники пишемо окремо (під час, у разі), а складні з першим з- — через дефіс: з-під, з-за.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
поки що окремо	поки␣що поки⁄що	«Поки що» пишемо окремо, без дефіса: це два самостійні слова.
все-таки через дефіс	все⁄таки все␣таки	«Все-таки» пишемо через дефіс: частку -таки після прислівників приєднуємо дефісом.
задля разом	за⁄для за⁄для	«Задля» пишемо разом: це прийменник, що виник злиттям «за» і «для».
все одно окремо	все␣одно все⁄одно	«Все одно» пишемо окремо і без дефіса: це два самостійні слова.
будь-який через дефіс	будь⁄який будь␣який	«Будь-який» пишемо через дефіс: частку будь- приєднуємо до займенника дефісом.
навряд чи окремо	навряд⁄чи навряд␣чи	«Навряд чи» пишемо окремо: частку «чи» не приєднуємо дефісом.
щодо разом	що до — в іншому значенні	Прийменник «щодо» («стосовно») пишемо разом; «що до» — займенник з прийменником.
начебто разом	наче⁄б⁄то	Частку «начебто» пишемо разом, як «нібито» і «немовбито».
наді мною окремо	наді␣мною наді⁄мною	«Наді мною» пишемо окремо: «наді» — це прийменник «над», а «мною» — займенник.
переді мною окремо	переді␣мною переді⁄мною	«Переді мною» пишемо окремо: «переді» — варіант прийменника «перед», «мною» — займенник.
нібито разом	ніби⁄то ніби то — в іншому значенні	«Нібито» пишемо разом: частка то злилася з «ніби» в одне слово, як у «начебто».
як-небудь через дефіс	як⁄небудь як␣небудь як-не⁄будь	«Як-небудь» пишемо через дефіс: частку -небудь приєднуємо до прислівника дефісом.
якщо що окремо	якщо␣що якщо⁄що	«Якщо що» пишемо окремо: це сполучник «якщо» і займенник «що» в значенні «щось».
хоча б окремо	хоча␣б хоча⁄б	«Хоча б» пишемо окремо: разом частку б пишемо лише в кількох сполучниках — щоб, якби, ніби.
аякже разом	аяк⁄же а як же — в іншому значенні	Частку «аякже» («авжеж, звісно») пишемо разом: частка же злилася з нею в одне слово.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
хтозна разом	хто/зна хто⁄зна	«Хтозна» («невідомо») пишемо разом, а з займенником чи прислівником — через дефіс: хтозна-що.
хто-небудь через дефіс	хто/небудь хто␣небудь хто-не⁄будь	«Хто-небудь» пишемо через дефіс: частку -небудь приєднуємо до займенника дефісом.
під час окремо	під␣час під⁄час	Прийменник «під час» («протягом») пишемо окремо: це складений прийменник із двох слів.
внаслідок разом	в/наслідок у⁄наслідок	Прийменник «внаслідок» пишемо разом: складні прийменники з прийменника та іменника пишемо разом.
з-під через дефіс	з/під з␣під	«З-під» пишемо через дефіс: складні прийменники, що починаються з «з» чи «із», пишемо з дефісом.

Не з різними частинами мови

Частку не з дієсловами пишемо окремо: не знаю, не буде, не можу. Окремо пишемо її і з незмінними присудковими словами: не можна, не треба, не потрібно. Разом пишемо слова, які без не не вживаються (ненавидіти, нехтувати), і прислівники, що з не означають одне поняття: неможливо, недалеко, неважко. Якщо є протиставлення, пишемо окремо: «не можливо, а обов'язково». Особливий випадок — «немає»: у значенні «нема» пишемо разом.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
немає разом	не має — в іншому значенні	«Немає» (відсутність) пишемо разом; «не має» (не володіє) — окремо.
не можна окремо	не␣можна не⁄можна	«Не можна» пишемо окремо: частку не зі словом «можна» не зливаємо.
не знаю окремо	не␣знаю	«Не знаю» пишемо окремо: частку не з дієсловами пишемо окремо.
неможливо разом	не можливо — в іншому значенні	«Неможливо» пишемо разом; окремо «не можливо» — лише в протиставленні з «а».
не потрібно окремо	непотрібно — в іншому значенні	«Не потрібно» у значенні «не треба» пишемо окремо, як «не можна» чи «не варто».
не буде окремо	не␣буде	«Не буде» пишемо окремо: частку не з дієсловами пишемо окремо.
не було окремо	не␣було	«Не було» пишемо окремо: частку не з дієсловами пишемо окремо.

Етикетні формули

Слова ввічливості здебільшого є сполученнями самостійних слів, тому їх пишемо окремо: будь ласка, до побачення, на добраніч, на все добре. Разом пишемо ті формули, що злилися в одне слово і мають окремий запис у словнику: навзаєм, добраніч.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
будь ласка окремо	будь ласка будь␣ласка	«Будь ласка» пишемо окремо і без дефіса: це два самостійні слова.
на добраніч окремо	на␣добраніч на добра-ніч	«На добраніч» пишемо окремо: прийменник «на» і слово «добраніч», яке пишемо разом.
навзаєм разом	на-взаєм на взаєм	«Навзаєм» пишемо разом: це прислівник, окремого слова «взаєм» немає.
до побачення окремо	до␣побачення до побачення	«До побачення» пишемо окремо: прийменник «до» з іменником «побачення».

Складні слова і пів

Пів зі значенням «половина» з наступним іменником у родовому відмінку пишемо окремо: пів яблука, пів години, пів Європи. Разом пишемо слова, де пів- входить до цілісного поняття: півострів, півколо, півкуля. Складні прикметники на позначення відтінків кольорів пишемо через дефіс: сніжно-білий, темно-синій; але назви окремих кольорів жовтогарячий і червоногарячий — разом. Прислівник із прикметником, який він пояснює, пишемо окремо: суспільно корисний, абсолютно правильний. Іншомовні частини віце-, екс- пишемо разом: віцепрезидент, експрезидент. Через дефіс пишемо складні іменники, де перша частина називає ознаку другої: майстер-клас, піар-акція, бета-промені.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
пів Європи окремо	пів⁄Європи пів␣Європи	Пів із власною назвою пишемо окремо: пів Європи, пів Києва.
суспільно корисний окремо	суспільно⁄корисний суспільно␣корисний	«Суспільно корисний» пишемо окремо: прислівник із прикметником не з'єднуємо дефісом.
пів яблука окремо	пів⁄яблука пів␣яблука пів⁄яблука	«Пів яблука» пишемо окремо: пів зі значенням «половина» не зливаємо з іменником.
сніжно-білий через дефіс	сніжно⁄білий сніжно␣білий	«Сніжно-білий» пишемо через дефіс, як і інші відтінки кольорів.
пів року окремо	пів␣року пів⁄року	«Пів року» пишемо окремо: пів зі значенням «половина» не зливаємо з іменником.
червоногарячий разом	червоно⁄гарячий червоно⁄гарячий	«Червоногарячий» пишемо разом: це назва окремого кольору, як «жовтогарячий».
пів години окремо	пів␣години пів⁄години	«Пів години» пишемо окремо: пів зі значенням «половина» не зливаємо з іменником.
півострів разом	пів⁄острів пів⁄острів	«Півострів» пишемо разом: це одне поняття, а не половина острова.
військовополонений разом	військово⁄полонений військово⁄полонений	«Військовополонений» пишемо разом: це складний іменник з основ, поєднаних голосним о.
альфа-промені через дефіс	альфа⁄промені альфа␣промені	«Альфа-промені» пишемо через дефіс: назву грецької літери з іменником з'єднуємо дефісом.
бета-промені через дефіс	бета⁄промені бета␣промені	«Бета-промені» пишемо через дефіс, як і інші терміни з назвою грецької літери.
майстер-клас через дефіс	майстер⁄клас майстер␣клас	«Майстер-клас» пишемо через дефіс: це складний іменник із двох іменників без голосного.
зловорожий разом	зло⁄ворожий зло⁄ворожий	«Зловорожий» пишемо разом: це один складний прикметник, як «зловісний».
віцепрезидент разом	віце⁄президент віце⁄президент	«Віцепрезидент» пишемо разом: іншомовну частину віце- Правопис 2019 року пише разом.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
експрезидент разом	екс␣президент екс/президент	«Експрезидент» пишемо разом: частину екс- з загальною назвою з'єднуємо без дефіса.
піар-акція через дефіс	піар/акція піар␣акція	«Піар-акція» пишемо через дефіс: перший іменник називає ознаку другого.

Апостроф

Апостроф ставимо після губних б, п, в, м, ф перед я, ю, є, ї: б'ю, п'ять, м'ята. Його не ставимо, якщо перед губним стоїть інша буква кореня: медвяний, духмяний, мавпячий, морквяний, різьбяр, свято. Виняток — р: після нього апостроф пишемо (торф'яний, черв'як, арф'яр). Апостроф ставимо й після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються на твердий приголосний: з'їзд, між'ярусний, дит'ясла, Мін'юст.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
духмяний без апострофа	духм'яний	«Духмяний» пишемо без апострофа: перед м стоїть приголосний х.
між'ярусний з апострофом	між␣ярусний між␣ярусний	«Між'ярусний» пишемо з апострофом: префікс між- закінчується на приголосний.
арф'яр з апострофом	арф␣яр	«Арф'яр» пишемо з апострофом: перед ф стоїть р, а після р апостроф ставимо.
Мін'юст з апострофом	Мін␣юст	«Мін'юст» пишемо з апострофом і з великої літери: перша частина «Мін-» закінчується на н.
медвяний без апострофа	медв'яний	«Медвяний» пишемо без апострофа: перед в стоїть приголосний д.
мавпячий без апострофа	мавп'ячий	«Мавпячий» пишемо без апострофа: перед п стоїть приголосний в.
морквяний без апострофа	моркв'яний	«Морквяний» пишемо без апострофа: перед в стоїть приголосний к.
тьмяний без апострофа	тьм'яний т␣мяний	«Тьмяний» пишемо без апострофа: перед м стоїть приголосний т.
дит'ясла з апострофом	дит␣ясла дит␣ясла	«Дит'ясла» пишемо з апострофом: перша частина складного слова закінчується на т.
торф'яний з апострофом	торф␣яний	«Торф'яний» пишемо з апострофом: перед ф стоїть р, а після р апостроф ставимо.
зап'ястний з апострофом	зап␣ястний зап'яс␣ний	«Зап'ястний» пишемо з апострофом і з т: після п перед я ставимо апостроф, а т тут зберігається.
різьбяр без апострофа	різьб'яр різ␣бяр	«Різьбяр» пишемо без апострофа: перед б стоїть м'який знак, що належить до кореня.

Спрощення і подвоєння приголосних

У групах приголосних -ждн-, -здн-, -стл-, -стн- один звук випадає, і на письмі його не позначаємо: тиждень — тижневий, проїзд — проїзний, щастя — щасливий, честь — чесний. У словах іншомовного походження спрощення немає: контрастний, форпостний, баластний, компостний. Подвоєння виникає на межі частин слова, коли однакові приголосні збігаються: Вінниччина, сонний, віддати, розрісся.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
проїзний зі спрощенням	проїзднний	«Проїзний» пишемо без д: у групі -здн- звук [д] випадає.
форпостний без спрощення	форпосьний	«Форпостний» пишемо з т: у словах іншомовного походження група -стн- не спрощується.
контрастний без спрощення	контрасьний	«Контрастний» пишемо з т: у запозиченнях група -стн- не спрощується.
Вінниччина з подвоєнням	Вінничьина Вінницщина	«Вінниччина» пишемо з двома ч: ц основи перед суфіксом -чин- змінюється на ч.
розрісся з подвоєнням	розрісьця розріськся	«Розрісся» пишемо з двома с: с основи «розріс» зустрічається з с постфікса -ся.

М’який знак

Після н перед ж, ч, ш, щ і перед суфіксом -ськ- м’який знак не пишемо, навіть якщо він є в основному слові: промінь — промінчик, кінець — кінчик, Умань — Уманщина, уманський; так само тонший, менший. Небагато слів, де ь у корені зберігається, Правопис наводить окремо: доньчин, няньчити. Без ь пишемо й числівники шістсот, шістдесят та орудний відмінок чотирма, хоча в інших формах м’який знак буває: шістьма, чотирьох.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
Уманщина без м’якого знака	Уманьщина	«Уманщина» пишемо без м’якого знака: після н перед щ ь не пишемо.
промінчик без м’якого знака	промінь чик	«Промінчик» пишемо без м’якого знака: після н перед ч ь не пишемо.
тонший без м’якого знака	тонь ший	«Тонший» пишемо без м’якого знака: після н перед ш ь не пишемо.
шістсот без м’якого знака	шість сот шісьот	«Шістсот» пишемо без м’якого знака, як «п’ятсот» і «дев’ятсот»: перед -сот після т ь не пишемо.
шістдесят без м’якого знака	шість десят шісьдесят	«Шістдесят» пишемо без м’якого знака, як «п’ятдесят»: перед -десят після т ь не пишемо.
чотирма без м’якого знака	чотирьма чотирьома	«Чотирма» пишемо без м’якого знака: це орудний відмінок від «чотири», і він не схожий на «трьома».

Велика літера

У складених власних назвах з великої літери пишемо перше слово і ті слова, що самі є власними назвами. Так пишемо назви свят (Новий рік, День Незалежності України) і пам'яток архітектури (Золоті ворота, Києво-Печерська лавра). Складноскорочені назви установ пишемо з великої літери, якщо так пишемо і їхню повну назву: Мін'юст — Міністерство юстиції. З великої пишемо й перше слово офіційних назв найвищих державних посад: Президент України. У назвах найвищих органів влади з великої пишемо всі слова: Верховна Рада України; в інших назвах установ — лише перше: Збройні сили України. Родові слова в назвах вулиць і площ пишемо з малої: майдан Незалежності. Звичайні сполучення, як-от «день народження», пишемо з малої.

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО	ЧОМУ
Новий рік з великої літери	Новий Рік новий рік — в іншому значенні	Свято «Новий рік» пишемо з великої літери лише в першому слові.
Золоті ворота з великої літери	Золоті Ворота золоті ворота — в іншому значенні	«Золоті ворота» як пам'ятку пишемо з великої літери лише в першому слові.
з днем народження з малої літери	З Днем Народження з Днем народження	«З днем народження» пишемо з малої: це не назва свята. З великої — лише перше слово речення.
Президент України з великої літери	президент України Президент україни	Офіційну назву найвищої посади пишемо з великої: «Президент України».
Збройні сили України з великої літери	Збройні Сили України збройні сили україни	У назві «Збройні сили України» з великої пишемо лише перше слово і назву країни.
Верховна Рада України з великої літери	Верховна рада України верховна рада україни	«Верховна Рада України» пишемо з великої в усіх словах: так пишемо назви найвищих органів влади.
Києво-Печерська лавра з великої літери	Києво-Печерська Лавра Києво/Печерська лавра	У назві «Києво-Печерська лавра» з великої пишемо перше слово, а «лавра» — з малої.
майдан Незалежності з малої літери	майдан незалежності Майдан незалежності	Назву площі пишемо «майдан Незалежності»: родове слово «майдан» з малої, власну назву — з великої.

ПЛУТАЄТЕСЬ У ПРАВОПИСІ?

Репетитор зі шкільної української пояснить правила на ваших помилках і підготує до НМТ.

Знайти репетитора з української →

© Mathema · mathema.me · Шпаргалку можна вільно друкувати й поширювати.